

Helse- og omsorgsminister Ingvild Kjerkol

Deres referanse:

Vår referanse: 2023/3

Dato: 14.06.2023

Publikasjonsnr.: NIM-B-2023-014

Oversendelse av NIMs rapport «Eldres menneskerettigheter: På stedet hvil?»

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) lanserte nylig en rapport om eldres menneskerettigheter i Norge. Rapporten kan leses her:

<https://www.nhri.no/rapport/eldres-menneskerettigheter/>

Rapporten viser at det finnes flere svakheter i hvordan menneskerettighetene ivaretas i norsk eldreomsorg. NIM har undersøkt tre problemområder: vold og overgrep mot eldre, tvungen helsehjelp, samt underernæring og uheldig legemiddelbruk. Rapporten inneholder en gjennomgang av eksisterende kunnskapsgrunnlag og tiltak, og gjør en juridisk vurdering av dette sett opp mot relevante menneskerettslige bestemmelser. Med bakgrunn i dette fremmes tre anbefalinger til myndighetene om hvordan eldres menneskerettigheter kan styrkes på de ulike områdene.

Rapporten bygger videre på en tidligere NIM-rapport fra 2019 som fant at eldre møter menneskerettslige utfordringer på en rekke områder i Norge.¹ NIMs nye rapport finner at flere av de menneskerettslige utfordringene fortsatt eksisterer:

- Flere studier og rapporter tyder på at **vold og overgrep mot eldre** i flere tilfeller ikke blir avdekket og håndtert tilstrekkelig. Dette gjelder både for hjemmeboende eldre, og eldre som bor på institusjon. Det er fortsatt mangel på strategier, tiltak, og kunnskap på området. Eldre voldsutsatte nevnes også i liten grad i handlingsplaner mot vold i nære relasjoner, og det mangler kunnskap og forskning om tematikken. Dette kan utfordre rettigheter etter Istanbulkonvensjonen om vold i nære relasjoner og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK).
- Praktiseringen av **tvungen helsehjelp** overfor eldre synes i flere tilfeller å ikke være i tråd med menneskerettslige krav, særlig retten til privatliv i EMK. Helsetilsynet kom i april i år med et landsomfattende tilsyn der de fant at regelverket om tvungen helsehjelp ikke er tilstrekkelig forstått og innarbeidet i tjenestene, og identifiserte en rekke lovbrudd. Funnene sammenfaller med mange av konklusjonene fra et tilsvarende tilsyn som fant sted for ti år siden.

¹ NIM, «Eldres menneskerettigheter – Syv utfordringer» (2019). Tilgjengelig her: https://www.nhri.no/wp-content/uploads/2019/03/NIM_Temarapport_2019_Eldre_web.pdf

Det er for eksempel varierende kunnskap blant helsepersonell om hvordan samtykkekompetanse skal vurderes, og hva som utgjør motstand fra pasienten. I tillegg er vedtakspraksisen i flere tilfeller mangelfull.

- Mange eldre på sykehjem og hjemmeboende **er underernærte og utsettes for uheldig legemiddelbruk** i eldreomsorgen. Det er også varierende i hvilken grad eldre pasienter kartlegges for risiko for underernæring eller om de får gjennomgang av egen legemiddelbruk. Dette kan utfordre retten til helse i FNs konvensjon for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK), samt rettigheter i EMK.

Områdene som behandles i rapporten faller helt eller delvis inn under Helse- og omsorgsdepartementets ansvarsområde. Vi håper at rapporten kan bidra til departementets arbeid for å styrke eldres menneskerettigheter framover, blant annet sett i lys av regjeringens kommende stortingsmelding «Fellesskap og mestring – Bu trygt heime».

NIM ber på denne bakgrunn om **et møte med helse- og omsorgsministeren**, for å overrekke rapporten og diskutere dens innhold.

Tilbakemelding kan sendes til vår rådgiver Even Skallerud på even.skallerud@nhri.no.

Vennlig hilsen
for Norges institusjon for menneskerettigheter

Gro Nystuen

Assisterende direktør

Eivind Digranes

Rådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.